

Høringssvar fra offentlig høring af forslag til kommuneplantillæg 5-2025, lokalplan 14-4 Solenergianlæg, udkast til §25-tilladelse og miljørapport

Dato: 25. november 2025 • Sags nr.: 24/10966 og 24/14342 • Sagsbehandler: Nur Ceren Cakmak og Marinus Høgh

De indkomne høringssvar og bemærkninger til planer og miljøvurdering er opdelt i temaer og gengivet i resuméer. De fulde høringssvar findes i notat 1 samlede høringssvar. Når der i bemærkningerne til høringssvarene henvises til den konkrete sag, drejer det sig om det projekt, der er sendt i offentlig høring – herunder forslag til kommuneplantillæg, lokalplan, udkast til §25-tilladelse og miljørapport.

Indholdsfortegnelse:	Antal	Henvisning til de fulde høringssvar
1. Indsigelser mod planen i sin helhed	46	1, 2, 3, 8, 9, 10, 11, 13, 14, 19, 28, 31, 32, 33, 35, 37, 41, 43, 50, 56, 57, 60, 61, 66, 69, 70, 73, 74, 76, 80, 81, 83, 84, 86, 88, 89, 90, 93, 96, 97, 99, 100, 104, 106, 107, 109
2. Proces og politiske forhold	53	1, 3, 8, 9, 11, 14, 16, 17, 19, 22, 25, 28, 29, 31, 32, 33, 35, 36, 37, 41, 42, 46, 49, 50, 52, 56, 57, 60, 61, 69, 70, 72, 73, 76, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 97, 99, 107, 109
3. Lokale hensyn og borgerinddragelse	37	1, 3, 8, 9, 14, 16, 17, 22, 24, 25, 28, 29, 31, 32, 33, 36, 37, 41, 42, 50, 52, 56, 57, 60, 61, 70, 72, 73, 83, 84, 86, 88, 89, 90, 97, 99, 107
4. Forvaltningsretlige forhold	25	1, 9, 12, 14, 16, 37, 50, 57, 61, 62, 70, 76, 73, 80, 81, 82, 83, 84, 86, 88, 90, 97, 99, 107, 109
5. Inhabetitet og neutralitet	8	37, 57, 81, 84, 88, 97, 99, 107
6. Overordnede planer	14	14, 16, 33, 37, 50, 57, 60, 61, 69, 73, 84, 89, 90, 91,
7. Landskab og visuelle forhold	30	1, 9, 14, 16, 19, 28, 32, 33, 37, 41, 42, 50, 56, 57, 60, 61, 66, 69, 73, 76, 79, 80, 83, 84, 86, 88, 91, 99, 104, 107
8. Omfang og placering	10	3, 16, 28, 37, 41, 56, 57, 62, 80, 97,
9. Natur og biodiversitet	27	1, 9, 10, 14, 25, 29, 32, 33, 36, 37, 38, 41, 50, 57, 61, 66, 73, 80, 81, 83, 84, 88, 89, 90, 91, 92, 97,
10. Vand	28	1, 3, 9, 13, 14, 16, 25, 28, 31, 37, 38, 56, 57, 61, 73, 80, 81, 83, 84, 85, 88, 89, 90, 91, 92, 97, 99, 109
11. Jord og arealanvendelse	38	1, 3, 9, 10, 14, 16, 25, 28, 32, 33, 37, 38, 50, 56, 57, 60, 61, 69, 70, 72, 73, 76, 79, 80, 81, 83, 84, 85, 88, 89, 90, 91, 93, 97, 99, 104, 107, 109
12. Befolkning og menneskers sundhed	26	1, 14, 16, 17, 25, 28, 29, 31, 32, 33, 37, 50, 56, 57, 61, 73, 74, 80, 81, 82, 83, 84, 88, 89, 90, 109
13. Kumulative forhold	14	1, 14, 16, 57, 61, 73, 74, 80, 83, 84, 85, 88, 90, 109
14. Økonomi	21	1, 12, 14, 25, 28, 29, 31, 32, 33, 35, 37, 56, 57, 60, 61, 70, 86, 89, 90, 99, 107
15. Klimabelastning	8	3, 10, 14, 32, 56, 84, 88, 90,
16. Kulturarv	5	57, 61, 88, 90, Museum Sønderjylland
17. Sikkerhed og beredskab	17	14, 16, 25, 37, 57, 61, 62, 73, 74, 80, 81, 84, 85, 88, 90, 99, 109
18. Demontering/reetablering	20	12, 14, 16, 25, 28, 32, 56, 57, 61, 73, 74, 80, 81, 83, 84, 88, 90, 97, 99, 109
19. Tilsyn og overvågning	15	16, 57, 61, 73, 74, 81, 82, 84, 83, 85, 88, 90, 97, 99, 109
20. Forsyning	1	Energinet
21. Tilslutning til høringssvar nej tak til solceller Kastvrå og advokat	61	3, 4, 5, 6, 7, 9, 15, 17, 18, 20, 21, 23, 24, 26, 27, 30, 31, 34, 36, 37, 39, 40, 42, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 51, 52, 53, 54, 55, 58, 59, 63, 64, 65, 67, 68, 71, 72, 75, 76, 77, 78, 70, 80, 87, 91, 92, 93, 94, 95, 97, 101, 102, 103, 105, 108,

TEMA	Beskrivelse	Henvisning til høringssvar (nr)	Bemærkning Teknik og Klima	Ændringsforslag/ konsekvens
Indsigelser mod planen i sin helhed	En stor del af høringssvarene omhandler ønsket om at der ikke planlægges for et solcelleanlæg på arealet.	1, 2, 3, 8, 9, 10, 11, 13, 14, 19, 28, 31, 32, 33, 35, 37, 41, 43, 50, 56, 57, 60, 61, 66, 69, 70, 73, 74, 76, 80, 81, 83, 84, 86, 88, 89, 90, 93, 96, 97, 99, 100, 104, 106, 107, 109	Haderslev Kommunalbestyrelse har det fulde råderum til at godkende eller ikke godkende planerne.	Giver ikke anledning til ændringsforslag.
Proces og politiske forhold	En stor del af høringssvarene omhandler den politiske proces og beslutningsgrundlag for projektet, herunder udpegningen af området ved Kastvrå som pilotprojekt og den måde, processen er blevet tilrettelagt på. Flere anfører, at projektet blev igangsat uden tidlig borgerinddragelse, og at offentligheden først blev informeret, da beslutningen reelt var truffet. Det beskrives, at kommunen og politikerne havde kendskab til projektet længe før offentliggørelsen, hvilket ifølge borgerne har skabt en oplevelse af manglende åbenhed og gennemsigtighed. Flere høringssvar peger på, at beslutningen om at gøre Kastvrå til pilotprojekt opleves som forhastet og uden tilstrækkelig faglig og borgerrettet behandling. Nogle anfører, at betegnelsen pilotprojekt har givet sagen særbehandling og en hurtigere politisk fremdrift end andre projekter i kommunen. Derudover henviser flere borgere til tidligere politiske udmeldinger om, at solcelleprojekter kun ville blive gennemført, hvor der var lokal opbakning. De oplever, at dette løfte ikke er blevet overholdt, og at projektet derfor	1, 3, 8, 9, 11, 14, 16, 17, 19, 22, 25, 28, 29, 31, 32, 33, 35, 36, 37, 41, 42, 46, 49, 50, 52, 56, 57, 60, 61, 69, 70, 72, 73, 76, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 97, 99, 107, 109	Høringssvarene udtrykker kritik og holdninger til den politiske proces, bemærkningerne er ikke relateret til konkrete bestemmelser og indhold i planerne og miljøvurderingen. Der henvises til tidligere politiske beslutninger og inddragelse herunder: Den 5. december 2022 besluttede Teknik og Klima fire projekter som pilotprojekter for solcelleanlæg hvoraf Kastvrå var det ene. Se dagsordenspunkt her: Teknik- og Klimaudvalget - punkt 267 Efter valg af pilotprojekt har Teknik og Klima gennemført en forhåndsdialog med relevante lokale aktører gennem besigtigelser, workshops og dialog med dels projektansøger og dels med borgere i lokalområdet. Teknik og Klimaudvalget besluttede den 6. november 2023 at fortsætte med det planlagte solcellepilotprojekt ved kastvrå	Høringssvar, der handler om den politiske beslutningsproces, herunder hvordan projektet blev planlagt før høringen, giver ikke anledning til ændringsforslag. Forslagene til, hvordan VE-processen kan forbedres, vil indgå i evalueringen og planlægningen af fremtidige VE-projekter.

	mangler demokratisk legitimitet. Dette har ifølge flere skadet tilliden mellem borgere og kommune. Flere udtrykker mistillid til den politiske proces og peger på, at beslutninger kan være truffet ud fra usaglige eller personlige hensyn, eksempelvis relationer til lodsejer eller ønsket om politisk profilering. Enkelte foreslår, at projektet udskydes til behandling af en ny kommunalbestyrelse, så det kan genvurderes på et mere oplyst grundlag. Flere anfører, at udvælgelsen af Kastvrå fremstår som en politisk prioritering, hvor hensynet til projektudvikleren er vægtet højere end hensynet til borgerne og planlægningsprincipperne. Nogle vurderer, at kommunen derved har tilsidesat armslængde og ligebehandling. Flere bemærker, at processen fremstår lukket og politisk præget, idet beslutningen om at fremsætte planforslagene blev truffet tæt op mod kommunalvalget. Dette skaber ifølge flere borgere tvivl om det faglige og langsigtede grundlag for beslutningen. Derudover nævner flere borgere kort, at de savner tidlig information og en mere åben proces, og at politikerne burde have ventet med projektet, indtil der forelå en samlet plan for solcelleanlæg i kommunen. Flere høringssvar anbefaler, at planforslaget trækkes tilbage eller udsættes, indtil der foreligger en samlet strategi for solenergi i kommunen og en ny politisk behandling kan ske på et mere oplyst grundlag. Der er i høringssvar udtrykt ønske om at der nedsættes en §17, stk 4 udvalg til det fremadrettede projekt hvis planerne godkendes endeligt. Samlet set udtrykker høringssvarene, at borgerne oplever processen som hastig, politisk styret og med begrænset inddragelse, og at udpegningen af Kastvrå som pilotprojekt har haft afgørende betydning for projektets fremdrift og borgernes tillid til forløbet.		på baggrund af en revideret ansøgning hvor arealet blev reduceret fra 75 Ha til 33 Ha. Se dagsordenspunktet her: Teknik- og Klimaudvalget - punkt 219 Teknik- og Klimaudvalget besluttede i december 2023, (se Teknik- og Klimaudvalget - punkt 201) at inden der træffes endelig beslutning om udarbejdelse af forslag til kommuneplantillæg og lokalplan, skulle der afholdes et borgermøde med politisk deltagelse. Borgermødet blev afholdt den 17. januar 2024. Til mødet præsenterede udvikleren et tilpasset projekt. Borgerforeningen "Nej tak til solceller i og ved Kastvraa" bidrog med et indlæg. Referat fra mødet er tilgængeligt på www.haderslev.dk/vedvarendeenergi. Haderslev Kommunalbestyrelse besluttede den 2. april 2025 at igangsætte planlægning for solenergianlæg ved Kastvrå. Se dagsordenspunkt her: Haderslev Kommunalbestyrelse - punkt 40 Kommunalbestyrelsen besluttede den 26. august at sende planerne og den tilhørende miljøvurdering i offentlig høring i 8 uger, med den ændring, at bestemmelse 7.4 i lokalplanen blev justeret, så træer og buske skal opnå en minimumshøjde på 5 meter. Se dagsordenspunkt her: Haderslev Kommunalbestyrelse - punkt 113 I forbindelse med den offentlige høring blev der den 11. september 2025 afholdt et borgermøde, med information om høringsperioden og mulighed for at indgive høringssvar.	
--	--	--	--	--

			Den 24. september 2025 inviterede udvikler til borgermøde med energistyrelsen. Teknik og Klima vurderer ikke, at der er noget til hinder for, at der kan træffes afgørelse i sagen i december 2025. Hvis projektet realiseres, vil der i forbindelse med grønpulje være mulighed for nedsættelse af lokale arbejdsgrupper. Forslagene til, hvordan VE-processen kan forbedres, vil indgå i evalueringen og planlægningen af fremtidige VE-projekter.	
Lokale hensyn og borgerinddragelse	Flere høringssvar fremhæver bekymringer for lokalsamfundets trivsel, sammenhængskraft og graden af borgerinddragelse i processen. Flere beskriver, at borgerne i Kastvrå og omegn ikke har følt sig reelt inddraget i udviklingen af projektet, og at dialogen først blev igangsat, da beslutningen om anlægget allerede fremstod som truffet. Det fremhæves, at borgerne savner tidlig inddragelse og mulighed for at påvirke planlægningen, og at møder med kommunen har været præget af ensidig information snarere end åben dialog. Flere skriver, at "beslutningen var taget, før vi blev spurgt" Enkelte anfører, at borgerinddragelsen primært har haft karakter af information og ikke reelt samarbejde, idet der ikke ses ændringer i projektet som følge af lokale input. Dette har ifølge flere forstærket oplevelsen af manglende lydhørhed fra kommunen og skabt en følelse af, at processen har været proforma. Flere høringssvar udtrykker bekymring for, at projektet vil svække det lokale fællesskab og sammenhængskraften i Kastvrå og nærliggende landsbyer. Det nævnes, at solcelleanlægget kan bidrage til social og økonomisk afmatning, at området mister tiltrækningskraft for nye beboere, og at bosætning og trivsel kan blive negativt	1, 3, 8, 9, 14, 16, 17, 22, 24, 25, 28, 29, 31, 32, 33, 36, 37, 41, 42, 50, 52, 56, 57, 60, 61, 70, 72, 73, 83, 84, 86, 88, 89, 90, 97, 99, 107	Høringssvarene udtrykker holdninger til proces, politiske beslutninger og lokal trivsel. De er ikke relateret til konkrete bestemmelser og indhold i planerne og miljøvurderingen. Processen med planerne er i overensstemmelse med reglerne i planloven og miljøvurderingsloven. Bemærkningerne anvendes som input i fremtidige planprocesser. Derudover indgår de i kommunens løbende evaluering af borgerinddragelse og politisk praksis.	Giver ikke anledning til ændringsforslag.

	påvirket. Flere peger på, at "livet på landet mister sin værdi, når området bliver industriområde" Flere anfører, at projektet opleves som påtvunget udefra, og at kommunens beslutningsproces har skabt lokal modstand og mistillid. Enkelte fremhæver, at lokale borgere og foreninger har dannet grupper som reaktion på processen, hvilket opleves som et udtryk for social splittelse og konflikt i lokalsamfundet. Flere foreslår, at kommunen arbejder for lokal forankring gennem økonomisk medejerskab, compensation eller etablering af lokale fonde, der kan støtte udviklingsprojekter i området. Det fremhæves, at økonomiske tiltag og lokal involvering kan være med til at genopbygge tillid og styrke lokalsamfundet efter etableringen af anlægget. Flere anfører, at lokale foreninger, borgergrupper og vandværker ikke er blevet inddraget systematisk, selvom de besidder viden og lokalkendskab, der kunne have bidraget til at belyse tekniske og sociale konsekvenser bedre. Flere hørings svar bemærker desuden, at lokale forhold og ønsker ikke er tilstrækkeligt indarbejdet i planmaterialet, herunder hensyn til landsbyens størrelse, bynærhed og udviklingsmuligheder. Det efterlyses, at kommunen i højere grad belyser projektets langsigtede betydning for bosætning og lokal trivsel, og at der opstilles konkrete initiativer til at understøtte lokalsamfundet under og efter anlæggets etablering. Samlet set udtrykker hørings svarene, at borgerne oplever manglende inddragelse, utilstrækkelig lokal dialog og frygt for social og økonomisk svækkelse af lokalsamfundet som følge af projektet. Der efterlyses større lokal medejerskab, gennemsigtighed og anerkendelse af borgernes viden og engagement i den videre planlægning.			
Forvaltningsretlige forhold	En række hørings svar rejser spørgsmål om lovlighed, proportionalitet og forvaltningsskik i kommunens behandling af projektet. Flere anfører, at projektet ændrer forudsætningerne for tidligere vedtagne planer og strategier uden, at det tydeligt fremgår, hvordan ændringerne er begrundet. Det påpeges, at planændringer bør ske på et oplyst og dokumenteret grundlag, og at beslutninger skal	1, 9, 12, 14, 16, 37, 50, 57, 61, 62, 70, 76, 73, 80, 81, 82, 83, 84, 86, 88, 90	Teknik og Klima vurderer, at den forvaltningsretlige grundsætning er overholdt gennem den procedure og sagsgang Haderslev Kommune har for lokalplansager og miljøvurderingssager. Kommunen har fulgt gældende lovgivning, herunder kravene til offentlig	Giver ikke anledning til ændringsforslag.

	være sagligt motiverede og i overensstemmelse med kommunens egne politiske retningslinjer. Nogle mener, at undersøgelsespligten ikke er opfyldt, da vurderinger af befolkning, sundhed, natur, vand og kumulative forhold ikke er tilstrækkeligt belyst. Der peges desuden på, at vurderingen af alternativer i miljørapporten er for snæver, og at det dermed ikke er dokumenteret, at den valgte placering er den mindst indgribende løsning. Ifølge flere høringssvar er proportionalitetsprincippet ikke fulgt, da projektets omfang og påvirkning vurderes at være uforholdsmæssigt i forhold til den lokale nytte. Nogle efterlyser samtidig kvalitetssikring af det faglige datagrundlag, herunder præcision i kortbilag, beregninger og faglige vurderinger. Enkelte anfører, at dokumentationen fremstår mangelfuld, og at vurderingerne bør være mere neutrale, gennemsigtige og efterprøvelige. Samlet set udtrykker høringssvarene bekymring for, om sagsbehandlingen lever op til grundlæggende forvaltningsretlige principper. Der efterlyses en mere dokumenteret og neutral planbehandling, hvor saglighed, proportionalitet, undersøgelsespligt og faglig kvalitet sikres, inden projektet vedtages endeligt.	97, 99, 107, 109	høring, borgerinddragelse, dokumentation og behandling af relevante bemærkninger. Teknik og Klima vurderer, at undersøgelsespligten er opfyldt, da miljørapporten behandler de relevante miljøtemaer og følger kravene i miljøvurderingsloven, herunder vurdering af alternativer og kumulative påvirkninger. Selvom der i høringssvarene udtrykkes bekymring for manglende belysning af visse forhold, vurderer Teknik og Klima, at miljøvurderingsloven er fulgt, og at undersøgelsespligten er opfyldt gennem den dokumentation og proces, der er gennemført i sagen. Teknik og Klima vurderer, at der i den samlede planlægnings- og miljøvurderingsproces er taget rimelige hensyn til både projektets formål og de interesser, der berøres. Der er foretaget afvejninger, som sikrer, at indgrebene ikke går videre end nødvendigt, og at løsningerne er tilpasset de lokale forhold. På den baggrund anses proportionalitetsprincippet som overholdt.	
Inhabilitet og neutralitet	Et enkelt høringssvar rejser spørgsmål om inhabilitet i kommunens behandling af projektet. Det anføres, at der kan være personlige eller økonomiske interesser blandt enkelte medarbejdere eller beslutningstagere i relation til lodsejer eller projektudvikler. Høringssvaret udtrykker bekymring for, at sådanne forhold kan have påvirket sagsbehandlingen eller beslutningsprocessen, og efterlyser, at kommunen tydeligt redegør for, hvordan eventuelle habilitetsforhold er håndteret i sagen.	37, 57, 81, 84, 88, 97, 99, 107	Haderslev kommune har ikke vurderet inhabilitetsforhold i tidligere sager relateret til solcelleprojektet. Kommunen forholder sig udelukkende til de aktuelle sager, som er fremlagt i offentlig høring, og hvor der ikke er konstateret inhabilitet. GESEK er et offentligt privat samarbejde om udvikling af energisektoren, som kommunen er medlem af og som kan betragtes som en interesseorganisation. Det er som repræsentant for Haderslev Kommune, at borgmester Mads Skau	Giver ikke anledning til ændringsforslag.

	Der er rejst spørgsmål om borgmesterens rolle som formand for komiteen for grøn energi og sektorkobling (GESEK) og om, hvorvidt det kan give anledning til interessekonflikt. Flere bidrag fremhæver, at miljørapporten og forvaltningens vurderinger ikke fremstår tilstrækkeligt neutrale, idet fordelene ved projektet beskrives mere udførligt end de mulige negative konsekvenser.		varetager formandsposten i GESEK. Hverken GESEK eller borgmesteren har økonomiske eller andre fordele ved realisering af et solcelleprojekt ved Kastvrå og der er derfor ikke tale om inhabilitet. Teknik og Klima vurderer, at sagsbehandlingen er gennemført sagligt og lovmedholdeligt.	
Overordnede planer	En række høringssvar omhandler forholdet mellem projektet og de overordnede plan- og strategidokumenter, herunder kommuneplan, klimaplan, den nationale Grønne Trepartsaftale samt statslige og kommunale mål for jordbevarelse og grøn omstilling. Flere indsigelser peger på, at projektet ikke stemmer overens med kommuneplanens retningslinjer for arealanvendelse, særligt målet om at beskytte dyrkningsjord og bevare grønne kiler omkring landsbyer. Det anføres, at solcelleanlægget bryder med principperne om at samle tekniske anlæg i eksisterende energizoner eller nær infrastruktur, og at der mangler en samlet strategi for, hvordan kommunen prioriterer solcelleanlæg i forhold til natur, bosætning og landbrug. Flere borgere fremhæver, at projektet heller ikke fremstår afstemt med kommunens klimaplan og øvrige strategier for grøn omstilling. De efterlyser en vurdering af, hvordan anlægget konkret bidrager til reduktion af CO₂ og til kommunens egne energimål. Enkelte vurderer, at projektet kan stride mod planstrategiens målsætning om balance mellem produktion, natur og bosætning, og at det bør fremgå tydeligere, hvordan anlægget passer ind i den samlede kommunale planlægning. Nogle indlæg henviser til den nationale Grønne Trepartsaftale og statens retningslinjer for jordbevarelse og fødevareproduktion. De anfører, at placeringen på landbrugsjord er i modstrid med nationale mål om at værne produktiv jord, og at kommunen bør genoverveje projektets lokalisering i lyset af de overordnede arealpolitiske hensyn. Flere borgere peger på, at kommunen bør afvente statslige rammer eller udarbejde en samlet temaplan for vedvarende	14, 16, 33, 37, 50, 57, 60, 61, 69, 73, 84, 89, 90, 91.	Der er i lokalplanen redegjort for forholdet til anden planlægning herunder Kommuneplan 2025. Afsnittet starter på lokalplanens side 17. Kommuneplan 2025 indeholder ikke retningslinjer for arealanvendelse, der specifikt foreskriver beskyttelse af dyrkningsjord eller bevaring af grønne kiler omkring byerne. Teknik og Klima vurderer, at projektet er i overensstemmelse med Haderslev Kommunes Klimaplan og strategier for grøn omstilling, idet det bidrager med en energikilde baseret på ren og vedvarende energi. Teknik og Klima kan ikke behandle høringssvar, der vedrører Haderslev Kommunes Klimaplan, Grøn Trepert eller forventede fremtidige statslige rammer, Høringen omfatter alene forhold, der relaterer sig direkte til det konkrete planforslag og den tilhørende miljørapport. Det er en politiskbeslutning at fastlægge hvordan balancen mellem produktion, natur og bosætning bør være.	Giver ikke anledning til ændringsforslag.

	energianlæg, før der gives tilladelse til enkeltstående projekter. Det vurderes, at et pilotprojekt som dette kan skabe præcedens og åbne for yderligere anlæg i det åbne land, hvilket kan underminere planhierarkiet og de landskabelige beskyttelsesinteresser. Flere bemærker at projektets status som pilotprojekt ikke fritager kommunen for at følge de overordnede planprincipper, og at eventuelle afvigelser fra kommuneplanen bør redegøres særskilt i kommuneplantillægget. Enkelte understreger, at kommunen skal tydeliggøre, hvordan projektet harmonerer med både nationale klimamål og den langsigtede plan for lokal arealudvikling. Samlet set udtrykker høringssvarene bekymring for, at projektet ikke er i overensstemmelse med de gældende overordnede plan- og klimastrategier, og at planændringen kan skabe præcedens for lignende anlæg i det åbne land. Flere efterlyser en samlet, strategisk tilgang til kommunens håndtering af solcelleanlæg, hvor hensyn til klima, natur, landbrug og bosætning afvejes på et fælles planmæssigt grundlag.			
Landskab og visuelle forhold	En stor del af høringssvarene fremhæver bekymring for projektets visuelle og landskabelige påvirkning. Området beskrives som et åbent og kuperet landbrugs- og naturområde, der danner en grøn overgang mellem Kastvrå og det omkringliggende landskab. Mange vurderer, at et solcelleanlæg af den foreslåede størrelse vil fremstå som et dominerende teknisk element, der bryder områdets karakter og ændrer landsbyens oplevede identitet som en del af det åbne land. Flere kritiserer, at miljørapportens visualiseringer er mangelfulde og ikke repræsenterer områdets reelle topografi. De viser primært sommerbilleder, hvor beplantningen er tæt, mens der mangler vintervisualiseringer, hvor anlægget vil være synligt fra større afstande. Flere foreslår supplerende fotostandpunkter fra Kastvrå bymidte, de omkringliggende veje og nærliggende udsigtspunkter. Nogle anfører, at terrænet ikke er fladt, som det fremgår af	1, 9, 14, 16, 19, 28, 32, 33, 37, 41, 42, 50, 56, 57, 60, 61, 66, 69, 73, 76, 79, 80, 83, 84, 86, 88, 91, 99, 104, 107	Redegørelse for den visuelle og landskabelige påvirkning kan findes i lokalplanens redegørelses del på side 27. Det er Teknik og Klimas vurdering at den afskærmende beplantning ikke vil ændre karakteren for udskiftningslandskabet i området. Teknik og Klima vurderer, at de fremlagte visualiseringer er tilstrækkelige til at illustrere projektets afskærmning også om vinteren, når de ses i sammenhæng med det tilhørende beplantningsprincip. Beplantningsprincippet angiver blandt andet omfanget af stedsegrønne planter. Det bemærkes, at visualiseringer i miljørapporten er mere fyldestgørende end i visualiseringer i lokalplanen.	Teknik og Klima foreslår at præcisere lokalplanens redegørelsesdel ved at tilføje at den nye bevoksning ikke vil ændre karakteren af udskiftningslandskabet i området. Ændringsforslag til miljørapporten vedrørende præcisering af beplantningsprincippet fremgår af bygherres rådgivers ændringsnotat. Teknik og Klima foreslår at præcisere §25-tilladelsens vilkår om bevaring af eksisterende levende hegn ved at tilføje: "<i>og kan indgå i rækken af træer, hvis huller i hegnet fyldes ud.</i>"

	planmaterialet, og at anlægget derfor vil kunne ses fra både landsbyen og det åbne land. Beplantningsbæltet omtales i mange høringssvar som utilstrækkeligt til at afbøde den visuelle påvirkning. Flere anfører, at randbeplantningen ikke kan skjule et anlæg på flere meters højde, og at der mangler oplysninger om plantetyper, tæthed, højde og vedligeholdelse. Der efterlyses krav om et egentligt landskabs- og beplantningsprojekt med detaljerede plejeplaner og løbende kontrol, så den planlagte afskærmning også fungerer i praksis. Enkelte foreslår, at der arbejdes med lavere anlægshøjde eller større afstande til Kastvrå og naboejendomme for at mindske visuel dominans. Nogle påpeger desuden, at belysning og hegn omkring anlægget kan ændre landskabets visuelle udtryk om aftenen og bør indgå i den samlede vurdering. Flere bemærker at der ikke er foretaget en egentlig vurdering af de kumulative landskabspåvirkninger, fx i samspil med andre tekniske anlæg i området, og at kommunen bør belyse dette særskilt, før projektet kan vurderes som planmæssigt forsvarligt. Sammenfattende fremgår det, at borgerne oplever anlægget som landskabeligt dominerende og uforeneligt med områdets karakter som åbent landbrugs- og naturområde. Flere vurderer, at projektet vil forringe områdets æstetiske og rekreative værdi og ændre det visuelle udtryk markant, både for beboere i Kastvrå og for trafikanter og besøgende i det omkringliggende landskab.		Teknik og Klima vurderer, at udformningen af den afskærmende beplantning minimerer indblik og visuel påvirkning fra omkringliggende områder. Kumulative landskabspåvirkninger, herunder landskabets sårbarhed, er vurderet i afsnit 10 af miljørapporten.	Teknik og Klima foreslår at visualiseringer fra miljørapporten tilføjes til lokalplanen.
Omfang og placering	Flere høringssvar omhandler projektets tekniske udformning, afgrænsning og præsentation i kortmaterialet. Borgerne anfører, at materialet ikke i tilstrækkelig grad viser anlæggets faktiske udstrækning og tekniske komponenter. Flere peger på, at kortbilagene er utydelige eller mangler detaljer, herunder præcise angivelser af interne veje, hegn, transformerstationer og driftsområder. Der efterlyses en mere præcis kortlægning og redegørelse i lokalplanen for at skabe gennemsigtighed om anlæggets fysiske rammer. Flere bemærker, at der bør fastsættes klare lokalplanbestemmelser for maksimale højder,	3, 16, 28, 37, 41, 56, 57, 62, 80, 97,	Placering af delelementer vil blive endeligt fastlagt i forbindelse med en landzonetilladelse. I denne proces vil der blive lagt vægt på hensynet til de landskabelige interesser. Der kan i lokalplanen fastsættes supplerende bestemmelser om transformerstationernes ydre fremtræden, herunder udformning og materialevalg, med henblik på at sikre en visuel tilpasning til omgivelserne.	Teknik og Klima foreslår at der tilføjes bestemmelse om sadeltag med mindst 15 graders hældning og farver i gråtone for at tilpasse teknik bygninger bedre ind i landskabet.

	bebyggelsesgrad, afstand til interne veje og tekniske anlæg. Enkelte foreslår, at kommunen udarbejder en særskilt teknisk redegørelse for anlæggets udformning for at understøtte miljøvurderingen. Samlet set vurderer høringssvarene, at projektets omfang og tekniske beskrivelse fremstår mangelfuld, og at der bør ske en tydeligere planmæssig fastlæggelse af de tekniske anlæg og grænser i lokalplanen.			
Natur og biodiversitet	Flere høringssvar omhandler projektets påvirkning af natur, dyreliv og biodiversitet. Borgerne udtrykker bekymring for, at anlægget vil medføre tab af levesteder, øget pres på naturen og forringelse af biodiversitet i området. Flere beskriver, at området rummer småbiotoper, levende hegn, vandhuller og markskel, som fungerer som spredningskorridorer for fugle, padder og mindre pattedyr, og at disse risikerer at forsvinde eller blive afskåret ved anlægsarbejdet. Flere høringssvar nævner, skovbyggelinjen i den nordlige ende af projektområdet, og at denne ikke er omtalt eller vist tydeligt i miljørapporten eller kortmaterialet. Det efterlyses, at forholdet til skovbyggelinjen undersøges og beskrives nærmere, så det fremgår, hvordan denne beskyttelse eventuelt berøres af projektet. Flere anfører, at miljørapporten ikke i tilstrækkelig grad redegør for eksisterende naturværdier, herunder tilstedeværelse af § 3-beskyttede naturtyper og bilag IV-arter. Der efterlyses feltundersøgelser af padder, flagermus, markfirben og fugle, og flere peger på behovet for, at kommunen stiller krav om beskyttelse og naturpleje i lokalplanen. Enkelte bemærker, at vegetationsfjernelse og terrænændringer kan skade eksisterende naturstrukturer, og at kompensationsplantning ikke kan erstatte tabet af naturlige levesteder. Flere vurderer, at miljøvurderingens naturafsnit mangler faglig dokumentation og bygger på generelle beskrivelser frem for stedsspecifikke undersøgelser.	1, 9, 10, 14, 25, 29, 32, 33, 36, 37, 38, 41, 50, 57, 61, 66, 73, 80, 81, 83, 84, 88, 89, 90, 91, 92, 97.	Der redegøres for skovbyggelinjen i lokalplanen på side 26 og 27. Vurderingen af påvirkninger på Natura 2000- og Ramsarområder, padder, bilag IV-arter, fredede arter, §3-beskyttet natur, udpegninger, skovbyggelinje og økologiske forbindelser samt deres kumulative påvirkninger fremgår af miljørapportens afsnit 4. Der er ikke gennemført en undersøgelse for flagermus. I stedet anvendes forsigtighedsprincippet i overensstemmelse med habitatreglerne, hvor der tages udgangspunkt i en worst case-antagelse om, at der som minimum forekommer fouragerende flagermus inden for undersøgelsesområdet. En fuld beskrivelse af feltundersøgelserne for padder, bilag IV-arter og fredede arter fremgår af notatet fra HabitatVision, som er vedlagt miljørapporten som bilag. Derudover har HabitatVision opdateret deres notat efter den offentlige høring. Den nye vurdering af afværgeforanstaltninger til minimering af påvirkningen på flagermus i anlægsfasen er baseret på <i>Opdatering af: Håndbog om dyrearter på Habitatdirektivets Bilag IV</i>.	Teknik og Klima foreslår en rettelse af en faglig unøjagtighed i planmaterialet og miljøvurderingen, hvor der er anvendt et forkert fagbegreb i afsnittene om skovbyggelinjen. Det foreslås, at begrebet "<i>reduktion</i>" konsekvent ændres til "<i>dispensation</i>" på tværs af både planer og miljøvurdering. Teknik og Klima foreslår at præcisere vilkår 3.9 for paddehegnet i både anlægs- og demonteringsfasen for at tydeliggøre håndteringen af eventuelle padder i projektområdet. Teknik og Klima foreslår fjernelse af vilkår 3.13 og ændring af vilkår 3.12 på grund af ny viden: Fra: <i>Nedramning af pæle må kun finde sted i perioden fra 1. december til 1. april, og der skal holdes en respektafstand på minimum 100 meter til skovområder som potentielle rastelokaliteter for flagermus.</i> Til: <i>Nedramning af pæle må kun finde sted i to perioder: fra slutningen af april til begyndelsen</i>

	Samlet set vurderer høringssvarene, at projektets natur- og biodiversitetspåvirkning er utilstrækkeligt belyst, og at der bør gennemføres supplerende undersøgelser og tydeligere beskrivelse af forholdet til § 3-natur, bilag IV-arter og skovbyggelinjer.		<i>Del 2 – Odder og flagermus</i> (Aarhus Universitet, DCE).	<i>af juni og fra slutningen af august til midten af oktober.</i> Derudover foreslår Teknik og Klima at fjerne vilkår 3.11 på grund af uoverensstemmelse mellem lokalplanen og §25-tilladelsen. Miljørapporten og Teknik og Klimas faglige vurdering viser, at projektet ikke vil påvirke væsentlige spredningskorridorer for flora og fauna. Se bygherres rådgivers ændringsnotat for ændringer i miljørapporten.
Vand	Flere høringssvar vedrører risiko for påvirkning af grundvand, overfladevand og drænsystemer som følge af anlæggets etablering og drift. Flere udtrykker bekymring for, at ændringer i afvanding og terrænregulering kan påvirke eksisterende dræn og føre til vandophobning på naboarealer. Nogle påpeger, at det ikke fremgår tydeligt, hvordan overfladevand fra panelerne håndteres, og om afløbssystemet kan dimensioneres til øget afstrømning ved kraftig regn. Flere anfører, at grundvandet og nærliggende drikkevandsinteresser bør beskyttes mod potentielle forureningsrisici fra anlæggets materialer og installationer. Nogle nævner risiko for udvaskning af metaller, PFAS eller kemikalier fra paneler og kabler, og at dette ikke er vurderet i miljørapporten. Flere efterlyser krav om miljømæssig kontrol og dokumentation for, at der ikke sker udledning af forurenende stoffer til jord og vandmiljø. Enkelte foreslår, at kommunen kræver et drænkort og overvågningsprogram for at sikre, at vandaflødning ikke skader omkringliggende arealer. Samlet set peger høringssvarene på behov for en uddybet vurdering af vandforhold, herunder håndtering af	1, 3, 9, 13, 14, 16, 25, 28, 31, 37, 38, 56, 57, 61, 73, 80, 81, 83, 84, 85, 88, 89, 90, 91, 92, 97, 99, 109	Det fremgår af lokalplanens bestemmelse 8.4, at drænsystemer skal respekteres. Vurderingen af risikoen for udvaskning af miljøfarlige stoffer, herunder PFAS, fra solceller og kabler til jorden og dermed også til grundvandet fremgår af miljørapportens afsnit 7. Vilkår for beskyttelse af grundvandet er fastsat i §25-tilladelsen. Påvirkningen af overfladevand er vurderet i forbindelse med afgrænsningsnotatet, og det er besluttet ikke at foretage en yderligere vurdering i miljørapporten. Begrundelsen kan læses i afgrænsningsudtalelsen. Teknik og Klima har noteret, at der er fremkommet ny praksis til at minimere påvirkning af grundvandet ved brand i batterianlæg. Teknik og Klima vurderer, at så længe lokalplanens bestemmelser og vilkårene i §25-tilladelsen overholdes, er der ikke	Teknik og Klima foreslår at lokalplanens redegørelsesdel udvides med et punkt under afsnittet anden lovgivning: Loven omfatter både åbne og rørlagte vandløb, herunder dræn og grøfter, og regulerer forhold som vedligeholdelse, ændringer og beskyttelseszoner. Fejl rettelse lokalplanens s. 32: Lokalplanområdet er omfattet af Vandforsyningsplan 2012-2022 for Haderslev Kommune. Området forsynes med drikkevand ændres fra "<i>Haderslev Vandværk</i>" til "<i>Sommersted Vandværk</i>". Teknik og Klima foreslår tilføjelse af et nyt vilkår for at minimere risikoen for forurening af grundvandet på baggrund af den nye viden: "<i>Der skal etableres en fuldt dækkende, tæt membran under hele betondækket for battericontainere/kabinetter og teknikbygninger.</i>"

	overfladevand, risiko for forurening og påvirkning af dræn- og grundvandsforhold.		behov for overvågningsprogrammer for påvirkning af vandmiljøet.	Ændringsforslag til miljørapporten vedrørende præcisering af batterianlæg og mulig udvaskning af zink fremgår af bygherres rådgivers ændringsnotat.
Jord og arealanvendelse	En række høringssvar omhandler jordens anvendelse, bonitet og risiko for forurening. Flere fremhæver, at anlægget etableres på højproduktive landbrugsjorde, og at dette vurderes at være i modstrid med Planlovens formål om at beskytte dyrkningsjord. Der peges på, at omdannelsen til teknisk anlæg i op til 30 år reelt medfører et langvarigt tab af fødevareproducerende areal. Flere borgere, stiller spørgsmålstejn ved, om betegnelsen "midlertidigt anlæg" reelt dækker over et varigt tab af dyrkningsjord, da lignende projekter ofte forlænges ud over den oprindelige tidsramme. Flere udtrykker bekymring for jordforurening som følge af udvaskning fra anlæggets materialer, herunder metaller og kemiske forbindelser fra solpaneler, stativer og kabler. Der efterlyses dokumentation for, at anlægget ikke medfører forurening, samt krav om test af materialer. Nogle bemærker, at projektet ikke redegør for påvirkning af dræn og jordbundens bæreevne, og at anlægsarbejdet kan medføre komprimering eller ændret drænfunktion med betydning for nærliggende arealer. Samlet peger høringssvarene på et ønske om mere detaljeret redegørelse for jordbundsforhold, risiko for forurening og tab af landbrugsjord, samt hvordan disse forhold håndteres under anlæg og drift.	1, 3, 9, 10, 14, 16, 25, 28, 32, 33, 37, 38, 50, 56, 57, 60, 61, 69, 70, 72, 73, 76, 79, 80, 81, 83, 84, 85, 88, 89, 90, 91, 93, 97, 99, 104, 107,109	Vurderingen af risikoen for jordforurening fremgår af miljørapportens afsnit 7. Det fremgår af afgrænsningsnotatet, hvorfor påvirkninger af jordbund og særligt værdifuldt landbrugsområde ikke indgår yderligere i miljørapporten, og begrundelsen kan læses i notatet. Teknik og Klima vurderer, at så længe lokalplanens bestemmelser og vilkårene i §25-tilladelsen overholdes, og projektet etableres i overensstemmelse med beskrivelserne i miljørapporten, er der ikke behov for yderligere tests eller undersøgelser. Da lokalplanen samtidig stiller krav om, at området efter endt drift nedtages og tilbageføres til landbrugsformål, vurderes projektet ikke at medføre et varigt tab af landbrugsjord.	Giver ikke anledning til ændringsforslag.
Befolkning og menneskers sundhed	Flere høringssvar omhandler projektets påvirkning af befolkningen og menneskers sundhed, herunder gener, trafik, støj, lys og tryk. Flere bemærker, at miljørapporten ikke indeholder en særskilt vurdering af påvirkninger på befolkning og sundhed, som krævet i miljøvurderingsloven. Det fremhæves, at der mangler redegørelse for gener for naboer, herunder visuelle	1, 14, 16, 17, 25, 28, 29, 31, 32, 33, 37, 50, 56, 57, 61, 73, 74, 80, 81, 82, 83, 84, 88, 89, 90, 109	Vurderingen for befolkning og menneskers sundhed kan læses i afsnit 5 og 6. Det fremgår af lokalplanens bestemmelse 6.3: <i>Solcellepanelernes stativ, rammer og beslag skal fremstå med mat overflade. Solcellepanelerne skal</i>	Ændringsforslag til miljørapporten vedrørende præcisering af kumulative støj påvirkning fra batterier og tekniske installationer fremgår af bygherres rådgivers ændringsnotat.

	påvirkninger, støj fra tekniske installationer, refleksioner og eventuelle vibrationer under anlægsarbejdet. Flere peger på risiko for støj og støvgener i anlægsfasen, herunder fra tung trafik og kørsel på grusveje. Det nævnes, at anlægsarbejdet kan foregå tæt på boliger og medføre midlertidige, men væsentlige gener. Høringssvar fremhæver også trafikale forhold som en bekymring, særligt øget tung trafik i anlægsperioden og risiko for utryghed for bløde trafikanter. Nogle nævner risiko for skader på vejnettet og foreslår krav om trafikplan og tidsbegrænsning for transportkørsel. Flere anfører, at projektet kan skabe utryghed og påvirke mental trivsel blandt naboer på grund af anlæggets størrelse, indhegning og tekniske udtryk. Enkelte peger på, at lys fra overvågningsudstyr og arbejdslys kan opleves som generende i aften timerne. Flere høringssvar udtrykker bekymring for blænding og refleksion fra solpanelernes overflader, særligt ved lav sol og i vintermånederne. Der peges på risiko for glansgener mod nærliggende boliger og trafikanter, og det ønskes, at kommunen kræver beregninger af refleksionsvinkler og blændingsforhold som del af miljøvurderingen. Samlet set peger høringssvarene på, at befolkning og sundhed ikke er tilstrækkeligt behandlet i miljørapporten, og at der bør gennemføres en særskilt vurdering af støj, støv, trafik og tryghedspåvirkning for naboer og lokalsamfund.		<i>være antirefleksbehandlede for at mindske risikoen for refleksioner.</i> Manglende præcisering af kumulative støjpåvirkninger fra batterier og tekniske installationer i miljørapporten er noteret. Stråling, vibrationer og støvpåvirkning er ikke vurderet yderligere i miljørapporten; begrundelsen fremgår af afgrænsningsnotatet for miljøvurderingen. Lys- og støvgener samt trafiksikkerhed i forbindelse med anlægs- og demonteringsfasen vurderes at være begrænsede. For at minimere påvirkninger er der stillet vilkår om, hvornår anlægsarbejde kan finde sted, samt krav om anmeldelse af anlægsarbejde 14 dage før påbegyndelse for at informere naboer.	Teknik og Klima forslår præcisering vilkårene i §25-tilladelsen vedrørende støj Teknik og Klima forslår tilføjelse af ny vilkår: <i>Driftsherren skal skriftligt informere berørte borgere om opstart af anlægsarbejde senest 14 dage før arbejdet påbegyndes. Informationen skal som minimum omfatte tidsplan, kontaktoplysninger og beskrivelse af forventede gener.</i>
Kumulative forhold	Flere høringssvar berører spørgsmålet om kumulative effekter, dvs. den samlede påvirkning af området, når projektet ses i sammenhæng med eksisterende og planlagte tekniske anlæg. Flere bemærker, at miljørapporten ikke i tilstrækkeligt omfang redegør for den samlede belastning fra energianlæg i området. Det nævnes, at både vindmøller og andre solcelleprojekter allerede påvirker landskabet, og at dette projekt bør vurderes i sammenhæng hermed. Flere peger på, at der mangler en samlet beskrivelse af den visuelle, biologiske og sociale kumulative påvirkning,	1, 14, 16, 57, 61, 73, 74, 80, 83, 84, 85, 88, 90, 109	En særskilt kumulativ vurdering af lignende projekter i området er ikke gennemført i miljørapporten, da afstanden til øvrige anlæg samt det aktuelle projekts afskærmning og landskabelige placering vurderes at begrænse den samlede visuelle påvirkning. Landskabspåvirkningen er vurderet med udgangspunkt i den eksisterende situation, hvor både højspændingsanlæg og en vindmølle allerede indgår som	Det er Teknik og Klimas vurdering at høringssvar omkring kumulative forhold ikke giver anledning til ændringsforslag.

	herunder hvordan flere anlæg kan ændre områdets karakter og oplevelsesværdi. Enkelte bemærker, at en sådan vurdering er påkrævet efter miljøvurderingslovens bilag 7, og at den bør inkluderes i det endelige planmateriale. Høringssvar påpeger desuden, at transport- og anlægsaktiviteter i forbindelse med flere projekter kan forstærke støj, støv og trafikbelastning, og at der derfor bør stilles krav om koordineret anlægsplanlægning. Samlet set efterlyser høringssvarene en mere fyldestgørende redegørelse for kumulative påvirkninger på natur, landskab og lokalsamfund.		etablerede elementer i landskabet. Dette fremgår også af projektets visualiseringer. Den kumulative landskabsvurdering er behandlet i afsnit 10 i miljørapporten, hvor det konkluderes, at projektet – i samspil med de eksisterende tekniske anlæg – ikke vurderes at medføre en væsentlig samlet landskabspåvirkning. Der er ikke kendskab til lignende projekter i nærområdet, som vil være samtidige med det aktuelle anlægsarbejde. På baggrund af projektets begrænsede anlægsperiode samt de vilkår, der er fastsat i den meddelte §25-tilladelse, vurderes det, at der ikke er behov for særskilt koordineret anlægsplanlægning i relation til dette projekt. En samlet kumulativ vurdering af projektet er indarbejdet i miljørapporten og kan læses i afsnit 12 under "Opsamling".	
Økonomi	Flere høringssvar omhandler projektets økonomiske konsekvenser, herunder værditab, lokaløkonomisk gevinst og anvendelsen af Grøn Pulje. En gennemgående bemærkning er, at anlægget kan medføre værdiforringelse af nærliggende ejendomme som følge af ændret landskab, visuelle gener og øget trafik. Flere peger på, at dette ikke er vurderet i planmaterialet. Høringssvar bemærker, at lokalsamfundet ikke får direkte økonomisk udbytte af projektet, mens de miljømæssige og sociale konsekvenser bæres lokalt. Der efterlyses en vurdering af kommunens og lokalsamfundets økonomiske udbytte, fx beskæftigelse, skatteindtægter og energiforsyning. Høringssvar peger desuden på økonomisk usikkerhed for beboere, herunder muligheden for at sælge, udvide eller	1, 12, 14, 25, 28, 29, 31, 32, 33, 35, 37, 56, 57, 60, 61, 70, 86, 89, 90, 99, 107	Vurdering af økonomiske forhold, herunder eventuelt værditab på naboejendomme, er ikke omfattet af miljøvurderingsloven eller planloven. I miljørapporten er anlæggets visuelle påvirkning af landskabet vurderet, og der er fastsat afværgeforanstaltninger, herunder etablering af beplantningsbælter, der skal reducere den visuelle påvirkning for naboer og understøtte områdets landskabelige karakter.	Det er Teknik og Klimas vurdering at høringssvarene vedrørende økonomi ikke giver anledning til ændringsforslag.

	investere i boliger tæt på anlægget. Det fremhæves, at projektet kan skabe lavere ejendomsværdier og mindre økonomisk stabilitet, og at kommunen bør vurdere projektets samlede lokale økonomiske effekt. Flere omtaler Grøn Pulje, og der rejses spørgsmål om, hvorvidt midlerne i tilstrækkelig grad kompenserer lokalsamfundet for projektets konsekvenser. Der ønskes klarhed over fordeling og anvendelse af puljemidlerne samt prioritering af lokale projekter. Samlet set peger høringssvarene på behov for større økonomisk gennemsigtighed og lokal forankring, herunder dokumentation af værditab, lokaløkonomiske effekter og brugen af Grøn Pulje.			
Klimabelastning	Flere høringssvar berører projektets klimamæssige påvirkning og efterlyser en mere fuldstændig redegørelse for anlæggets samlede CO₂-regnskab. Flere bemærker, at miljørapporten hovedsageligt fokuserer på projektets positive klimabidrag gennem elproduktion, men ikke belyser udledninger og ressourceforbrug i forbindelse med produktion, transport, etablering og drift. Flere anfører, at solpanelerne sandsynligvis fremstilles i udlandet, hvor produktionsprocessen kan indebære betydelige klimabelastninger og anvendelse af sjældne materialer. Der efterlyses dokumentation for materialernes oprindelse, genanvendelse og miljøaftryk. Nogle peger på, at transport og anlægsarbejde vil medføre midlertidige, men væsentlige CO₂-udledninger, som ikke er indregnet. Enkelte bemærker desuden, at miljørapporten ikke vurderer anlæggets klimatilpasningsmæssige robusthed, fx ved ekstremnedbør, storm eller varme. Flere høringssvar foreslår, at der udarbejdes en livscyklusanalyse (LCA), der dokumenterer både udledninger og besparelser over anlæggets levetid.	3, 10, 14, 32, 56, 84, 88, 90,	Det fremgår af miljørapporten, at anlæggets samlede CO₂-udledning i anlægs- og demonteringsfasen er begrænset og af midlertidig karakter. Den væsentligste klimamæssige effekt af projektet er den langsigtede reduktion af CO₂-udledning som følge af produktion af vedvarende energi, der erstatter el fra fossile kilder. En detaljeret livscyklusanalyse (LCA) af solcellemoduler og tekniske komponenter indgår ikke i miljøvurderingen, da sådanne beregninger afhænger af leverandørspecifikke data, produktionsforhold og teknologisk udvikling, som ikke kan fastlægges på projektstadiet. Kommunen vurderer på den baggrund, at de midlertidige CO₂-udledninger under anlæg og demontering ikke ændrer den samlede konklusion om, at projektet har en positiv klimamæssig effekt.	Det er Teknik og Klimas vurdering at høringssvarene vedrørende klimabelastning ikke giver anledning til ændringsforslag.

Kulturarv	Flere høringssvar omtaler hensynet til kulturhistoriske og arkæologiske værdier i området. Flere fremhæver, at området rummer fortidsminder og historiske strukturer, herunder gravhøje og gamle markskel, som bør inddrages i planlægningen. Flere bemærker, at miljørapporten kun overfladisk omtaler kulturarv, og at der ikke fremgår oplysninger om eventuelle forundersøgelser eller dialog med museum og Slots- og Kulturstyrelsen. Høringssvar efterlyser kortmateriale, der viser registrerede kulturarvselementer og en vurdering af anlæggets påvirkning af landskabets historiske karakter. Flere vurderer, at anlæggets udformning vil forringe landskabets kulturhistoriske læsbarhed og dermed områdets samlede identitet. Museum Sønderjylland ønsker at deres arkæologiske udtalelse indgår som en del af lokalplanens redegørelse for at sikre at bygherre er opmærksom på, at der er stor risiko for at støde på væsentlige jordfaste fortidsminder, som - udover at ødelægge fortidsminderne - også kan forsinke projektets tidsplan og økonomi. Samlet peger høringssvarene på behov for arkæologisk forundersøgelse og opdateret redegørelse for kulturhistoriske forhold i planmaterialet.	57, 61, 88, 90, Museum Sønderjylland	Bemærkninger vedrørende kulturarv er noteret. Museum Sønderjylland blev hørt i forbindelse med anden offentlighedsfase. Af miljørapporten fremgår det, at bygherre er i dialog med Museum Sønderjylland. Hverken §25-tilladelsen eller lokalplanen fritager bygherre fra forpligtelser efter museumsloven. Eventuelle arkæologiske forhold håndteres efter museumslovens bestemmelser.	Teknik og Klima foreslår at præcisere vilkår der imødeser museets anbefalinger. Teknik og Klima foreslår at Museums Sønderjyllands arkæologiske udtalelse tilføjes til lokalplanens redegørelsesdel, for at sikre at bygherre er opmærksom på, at der er stor risiko for at støde på væsentlige jordfaste fortidsminder.
Sikkerhed og beredskab	Flere høringssvar omhandler sikkerhed, brandrisiko og beredskab ved etablering og drift af anlægget. Flere fremhæver, at planmaterialet mangler oplysninger om beredskabsforhold, herunder rednings- og slukningsmuligheder inden for det indhegnede område. Der udtrykkes bekymring for, at adgang for beredskabet kan være vanskelig, og at der ikke er stillet krav til brandveje, porte eller adgangsafstande. Høringssvar nævner risiko for brand i solpaneler, invertere eller batterianlæg samt spredning af forurenede slukningsvand. Flere bemærker, at der mangler dokumentation for brandforebyggende tiltag og at det er uklart, om beredskabsmyndighederne har været inddraget.	14, 16, 25, 37, 57, 61, 62, 73, 74, 80, 81, 84, 85, 88, 90, 99, 109	Projektet skal godkendes af Brand & Redning Sønderjylland i forbindelse med byggetilladelsen. Brand & Redning Sønderjylland blev hørt under myndighedshøringen og havde ingen bemærkninger. Høringssvaret herfra fremgår af det samlede høringsnotat for afgrænsningsfasen. Høringssvar vedrørende risiko for elektriske fejl og krybestrømme er noteret. Ulykkesrisici, herunder brand- og eksplosionsfare, risikovirksomhed og andre naturskabte eller menneskeskabte hændelser, er vurderet i	Teknik og Klima foreslår at tilføje følgende vilkår i §25 tilladelse: <i>Alle transformatorer og tilhørende installationer skal kontrolleres for jordfejl og lækstrømme som en del af den løbende drift og vedligeholdelse.</i> <i>Hvis der konstateres fejlstrøm eller et væsentligt fald i isolationsmodstand, skal forholdet håndteres og udbedres hurtigst muligt, før anlægget fortsætter normal drift.</i>

	Flere høringssvar omtaler desuden bekymring for elektriske påvirkninger og krybestrøm fra anlæggets kabler og transformatorer. Der efterlyses dokumentation for, at anlægget er udformet, så der ikke opstår elektriske risici for mennesker, dyr eller tekniske installationer i nærområdet. Nogle anfører, at sådanne forhold bør indgå i sikkerhedsvurderingen sammen med brand- og beredskabsforhold. Enkelte anfører, at projektet bør risikovurderes efter miljøvurderingslovens bilag 7, så konsekvenser ved uheld eller udslip fremgår tydeligt. Samlet peger høringssvarene på behov for klarere redegørelse for beredskabsforhold og forebyggende tiltag i planmaterialet.		afgrænsningsnotatet. Det blev her vurderet, at disse forhold ikke kræver særskilt behandling i miljørapporten. Begrundelsen fremgår af afgrænsningsnotatet, .	
Demontering/ reetablering	Flere høringssvar rejser spørgsmål om, hvordan anlægget skal nedtages, materialer bortskaffes og området genetableres efter endt driftsperiode. En gennemgående bemærkning er, at planmaterialet ikke beskriver demonteringsfasen tilstrækkeligt detaljeret, og at der mangler oplysninger om håndtering af paneler, kabler, fundamenter, hegn og øvrige tekniske installationer. Flere høringssvar anfører, at der bør stilles krav om, at alle anlæg fjernes fuldstændigt, og at arealet bringes tilbage til landbrugsmæssig tilstand. Der udtrykkes bekymring for, om økonomisk sikkerhedsstillelse er tilstrækkelig til at dække de faktiske udgifter ved demontering og oprydning. Flere anfører, at der i planmaterialet ikke fremgår oplysninger om beløbets størrelse, indeksregulering eller ansvar, hvis ejerskabet overgår til ny ejer. Der foreslås, at kommunen stiller krav om dokumenteret garantiordning eller deponeringskonto til dækning af omkostningerne. Nogle høringssvar peger på, at der mangler redegørelse for, hvordan bortskaffelse og genanvendelse af materialer skal ske, herunder håndtering af potentielt forurenende komponenter i paneler og kabler. Det nævnes, at der ikke findes danske faciliteter til fuld genanvendelse af solpaneler,	12, 14, 16, 25, 28, 32, 56, 57, 61, 73, 74, 80, 81, 83, 84, 88, 90, 97, 99, 109	Et af lokalplanens formål er at sikre, at området reetableres til landbrugsareal, når solenergianlægget tages ud af drift. Sikkerhedsstillelse for reetablering samt vurdering af det økonomiske grundlag håndteres af Energistyrelsen, og Teknik og Klima har derfor ikke stillet særskilt krav om økonomisk dokumentation. Energistyrelsen fastsætter i den konkrete sag, hvilke omkostningselementer der skal indgå i beregningen af sikkerhedsstillelsen. Alle vilkår fastsat i §25-tilladelsen gælder for projektet, uanset eventuelt ejerskifte. En ny ejer overtager således samtlige forpligtelser efter tilladelsen og lokalplanens bestemmelser. Teknik og Klima har vurderet at udelade emnet affald i miljørapporten. Begrundelsen fremgår af afgrænsningsnotatet for miljøvurderingen.	Giver ikke anledning til ændringsforslag.

	og at kommunen bør kræve dokumentation for, at materialerne håndteres miljømæssigt forsvarligt. Flere borgere udtrykker bekymring for økonomisk usikkerhed i projektet, herunder risikoen for, at selskabet bag anlægget ikke eksisterer ved projektets afslutning. Det fremhæves, at kommunen dermed kan stå tilbage med et uopryddet anlæg, hvis sikkerhedsstillelsen ikke dækker fuldt ud. Der efterlyses også oplysninger om tidsrammen for reetablering, herunder hvornår området igen kan anvendes til landbrug efter nedtagning, samt hvordan dræn og jordstruktur genetableres. Samlet set peger høringssvarene på et behov for, at lokalplan og §25-tilladelse præciserer kravene til demontering, sikkerhedsstillelse, bortskaffelse og genetablering, herunder dokumentation for økonomisk og teknisk gennemførlighed.			
Tilsyn og overvågning	Flere høringssvar rejser spørgsmål om kommunens tilsynsforpligtelse og overvågning af anlægget under anlægsfasen, driften og efterfølgende ved reetablering. Flere udtrykker bekymring for, at kommunen ikke vil føre tilstrækkeligt tilsyn, og at overholdelsen af miljø- og planvilkår dermed overlades til bygherre. Det nævnes, at planmaterialet ikke tydeligt angiver, hvem der er tilsynsmyndighed, hvordan tilsyn gennemføres, eller hvilke sanktioner der gælder ved overtrædelser. Flere bemærker, at miljørapporten mangler en plan for opfølgende overvågning, herunder hvordan påvirkninger af natur, vand, støj og visuelle forhold skal dokumenteres. Der efterlyses en konkret overvågningsplan efter miljøvurderingslovens § 20, stk. 3. Høringssvar peger desuden på behov for offentlig adgang til tilsynsdata, så borgerne kan følge, om anlægget overholder lokalplanens krav. Flere efterlyser også en redegørelse for, hvordan afværgeforanstaltninger følges op – fx vedligeholdelse af beplantningsbælter og driftsovervågning. Samlet set peger høringssvarene på et ønske om klarhed om tilsyn, overvågning og offentlighed i kontrolarbejdet, så krav	16, 57, 61, 73, 74, 81, 82, 84, 83, 85, 88, 90, 97, 99, 109	Haderslev Kommune er tilsynsmyndighed og fører tilsyn med, at vilkår i §25-tilladelsen overholdes. Da miljøvurderingen viser, at projektet ikke medfører væsentlige miljøpåvirkninger, er der ikke udarbejdet en særskilt plan for opfølgende overvågning efter miljøvurderingslovens § 20, stk. 3. Kommunen har fastsat vilkår om dokumentation af støj seks måneder efter idriftsættelse og kan senere kræve supplerende kontrol, hvis der opstår tvivl om miljøpåvirkningen.	Teknik og Klima foreslår at tilføje følgende vilkår i §25-tilladelsen: <i>Ejer af solcelleanlægget skal holde Haderslev Kommune orienteret om, hvem der er driftsansvarlig for anlægget.</i> Teknik og Klima foreslår desuden at tilføje følgende vilkår i §25-tilladelsen: <i>Der skal fremgå kontaktoplysninger på den ansvarlige driftsherre og ejer flere steder i projektområdet. Oplysningerne skal være tydeligt markeret i projektområdet, så de er lettilgængelige.</i> Teknik og Klima foreslår endvidere, at afsnittet om overvågning i §25-tilladelsen præciseres for at være lettere forståeligt, og tilføjer følgende: <i>Kommunen kan endvidere kræve kontrol- eller overvågningstiltag iværksat, hvis der fremkommer nye oplysninger eller ændrede forhold,</i>

	og miljøvilkår sikres overholdt gennem hele anlæggets levetid.			<i>som kan ændre vurderingen af projektets miljøpåvirkninger, herunder ved begrundet mistanke om forurening, udvaskning eller anden miljømæssig påvirkning. Eventuel overvågning skal i så fald godkendes af kommunen før iværksættelse.</i>
Forsyning	Der foreslås konkrete ændringer af lokalplan og kommuneplan med henblik på at sikre forsyningssikkerheden og el-anlæg der findes i området i forvejen. Energinet foreslår for at sikre deres eksisterende luftledninger en række ændringer og specificeringer af afstandskrav, herunder specifikke afstandskrav til batterier. Energinet har været i dialog med bygherre vedrørende områdets afgrænsning som følge af planlagt etablering af en ny 150 kV jordkabelledning, der i den oprindelige afgrænsning ville krydse området. Energinet har oplyst, at den justerede afgrænsning gør det muligt at føre kabelledningen uden om lokalplanområdet.		Det er Teknik og Klimas vurdering at det vil være hensigtsmæssigt at præcisere bestemmelsen for at undgå misforståelser. således det fremgår tydeligt at respektafstanden er gældende fra den yderste leder på luftledningen. Det er Teknik og Klimas vurdering at det vil være hensigtsmæssigt at der tilføjes en ny respektafstand vedrørende BESS-anlæg således disse ikke udgør en sikkerhedsrisiko for de eksisterende luftledninger. Det er Teknik og Klimas vurdering at det vil være hensigtsmæssigt at højere elementer som lynafledere har en respektafstand svarende til deres egen højde + 15 meter en med henblik på at sikre det eksisterende el-anlæg.	Teknik og Klima foreslår, at lokalplanens afgrænsning justeres med henblik på at muliggøre etablering af Energinets nye 150 kV kabel uden om det planlagte solcelleanlæg. Derudover foreslår Teknik og Klima at lokalplanens bestemmelser vedrørende den eksisterende eltransmissionsledning præciseres for at undgå misforståelser. Dette omfatter en tydelig angivelse af respektafstanden, målt fra højspændingsledningens yderste leder. Teknik og Klima foreslår endvidere, at der tilføjes bestemmelser om, at høje elementer – herunder lynafledere – skal placeres uden for respektafstanden og i en afstand svarende til deres egen højde. Endelig foreslås en specifik bestemmelse om batterianlæggets placering i forhold til højspændingsledningen, med henblik på at sikre teknisk og sikkerhedsmæssig forsvarlig indpasning.